

eredeti formában és fémbe gondolkodó szobrászt köszönhetünk ezen a kiállításon is. Legtöbb plakett, érem felületét „művi” úton felborzolják, belevésnek, belekarcolnak, vagyis erőszakot követnek el az anyagon. A megjelenített elidegenedik hordozójától, noha anyaguk közös, és itt az ellentmondás. Az érem- és plakettkészítés Kiss Nagy Andrásnál nem kiruccanás (mint sok festőnél és grafikusnál az exlibris-készítés), hanem a körplasztikával egyenrangú művészi tett, s ezzel meg is szünteti a fent jelzett kettséget. Ezért hatnak alkotásai organikusnak. Nála az öntés nem csupán kiöntést, hanem gondolkodásmódjának alapját jelenti. A hőmpolygó, hullámzó lávatómeg dinamikáját megőrzi megszilárdultan is. A mozgást úgy indítja a korong szélén, hogy az természetes folyamatként megszüli a formát, a vonalat, ami nem is vonal, hanem az anyag egy heves kitüremkedése, s így jelenik meg előttünk egy akt, egy Bartók-fej stb. Szinte kellett magát a kézbe vételre, a lüktetés kitapintására. De vigyázat: hátha a fém is izzik még! Szobrai megömlő formarészeivel, de sohasem kubusokra hulló elemeivel ugyanezt a fémbe való gondolkodást tükrözik.

Ezen a ponton az élmény regisztrálásának lendülete megszakad, s ez a krónikás hibája, ti. nem tud gazdálkodni a rendelkezésére szabott terjedelemmel. Pedig helyet és elismerést

követelnek még műveikkel olyan művészek, mint Kass János. Grafikai lapjainak eredetiségét és művészi rangját itt és most újra fölfedezni banálisnak hatna. Csak a köszönet hangján szólhatunk, hogy közvetlenül gyönyörködhattünk alkotásaiban.

Vagy a szintén új színfoltot adó *Baranyó Sándor*, kinek olajképei a maguk mélyzengésű lírájával tovább erősítik a tárlat alföldi jellegét.

Schéner Mihály a néző szemléletmódját is új utakra terelő képekkel szerepel: a stilizált megjelenítés eleve az általános összefüggések megláttatására kényszerít.

Bíró Lajos a festés technikájából adódó véletleneket is tudatosan alkalmazza tempera képein. Egyéni színvilággal tárja elénk friss, emberi érzéseit.

Kordovánér János, kinek gobelinjei nemcsak a népművészet formavilágát ismerő, hanem e jegyekkel átítatott, sajátos ritmusérzékkel megfogalmazott mondanivalójú, szigorú művészt reprezentálnak.

Rácz Edit életigenlést sugárzó bronzai, *Tóth Sándor* áhitattal megmunkált érmei és szobrai, *Mladonyiczki Béla* fában és ólomban megoldott plasztikai mind azt bizonyítják, hogy ha az egyes alkotások ily mértékben gazdagítják, emberségre tanítják a nézőt, akkor maga a kiállítás összességében is csak rangos lehet.

SZÉKELYHÍDI ATTILA

SZABADKAI MŰVÉSZEK SZEGEDEN

A közös nyelvet beszélő képzőművészek hamar szót értenek egymással határon innen és túl. S mennyivel tartalmasabb ez a kapcsolat, ha két testvérváros művészei találunk egymásra, úgy ahogyan Szeged és Szabadka eleven kulturális cseréjében erre lehetőség nyílt. Alig két esztendeje helyi erőből indították el azt a kiállítássorozatot, amely minden évben az új termés kölcsönös megismerésére ad jó alkalmat, és ezenfelül a személyes barátkozás, a közös alkotói gondok megbeszéléséhez is jó alapot szolgáltat. A jugoszláv és magyar művészek a két határvárosban jól ismerik egymás munkáit, részt vesznek azokon a tanácskozásokon, amelyek a szocialista művészet elméleti kérdéseit boncolgatják.

Miben különbözik és hol ölelkezik a két ország modern képzőművészete? A vadaságiak is elkötelezettnek vallják az alkotómunkát. E szemlélet képviselői az állásfoglalást és a kísérletezést tartják tevékenységük két pillérének. Ezt ki-ki saját lelki ismerete és temperamentuma szerint értelmezi – a sokféle törekvés azonban hiánytalanul jelentkezik a tárlatokon. A mi alföldi iskolánkhoz közel álló drámai szenvedélyesség, a tanyák és falvak együttérző feldolgozása békésen megfér az elvontabb formákban gondolkodó művész munkái mellett, a népi eredetű stilizáció a szürrealista kompozíció szomszédságában. A művésziváratást szélesebben értelmezik, akadémiai képzettségű mesterek és autodidakták együtt, azonos feltételek mellett állítanak ki.

A hagyományostól a szélsőségesig terjedő skálán a lírai indítású kalligrafikus kompozíciók adnak finom átmenetet.

A magyar művészettel rokon Szilágyi Gábor felfogása. A lehetőfinom vonalak és tónusok, a féli tájba szótt gondolatok, egy-egy szimbolikus jelentésű madár vagy

fa szerepeltetése érzelmi telítettségével emelkedik ki a mezőnyből. Dudás Antal széles horizontú tájképében az időtlenül álldogáló parasztfigurák tétova elesettséget, elégtikus hangulatot fejeznek ki. Devic Jovan inkább nagyobb kivágásokkal sikra írott motívumokkal dolgozik. Kompozíciója plakátos hatást árul el. Kubát József és Magyar János heves esetkezeléssel a düledező tanyák és falusi udvarok romantikától sem mentes ábrázolására vállalkozott. Akárcsak Vuković Marko, akinek képei a modern atmoszférafestést és a drámaiságot ötvözik az emberek nyomát őrző tájban. S talán Pozdovija sorakozik még fel a hagyományörzők és továbbfejlesztők sorába. Könnyed színekkel festett interieurjén a rálátásos nézet és faktúra Bonnard hatását mutatja az ifjú jugoszláv mester munkáiban. Cementbe karcolt vonalakkól építi fel képét Petrik Pál, Ballada-sorozatában a gondolati és érzelmi tartalom kinetikai átalakulásának lehetünk tanúi. Az új technika még most formálja végleges ágját. A címadás nem elég meggyőző, bár a sötét tónusok, nyugtalan vonalak sokat magukban hordanak a balladás mélységekből. Ugyanezzel vagy hasonló technikával, vastagon felhordott, vakolatra emlékeztető felülettel többet ér el Sáfrány Imre, akinek Virágok című képéről a népi szöttesek derűje s a fafaragások formaegyszerűsége sugárzik. Petrik Tibor a dali-i szürrealizmus útján jár. Az Akasztófa és Embrió című munkáit a közlés egyszerűsége jellemzi. Szimbólumrendszerre egyéni, kissé drasztikus, bizarr. A dinamikus absztrakciót tanulmányozhatjuk Kerekes Sándor képein. Sötétből kivillanó expresszív fűtöttségű foltok egységes képi gondolatát állnak össze. Tudathasadás cím alatt grafikában lelki rokona Pozdovija Vila Razija, aki nagy technikai tudással, de nő létere szigorúban adja elő mondanivalóját. „Feljegyzés, grafikai collage” címmel jelöli. Kompozíciójával valóban sokféle feltevést elindít, s ily módon megoldoztatja a fantáziát.

Radojevic Radmiláról külön kell beszélni. Nemcsak azért, mert kerámija tárgyainak gyűjteménye a kiállítás önálló egysége volt, de azért is, mert egyike az erős és sokoldalú egyéniségeknek. A festő és keramikus elválaszthatatlan műveiben. Tányérok, tárgyak, figurák, ötletgazdag kompozíciókkal modern árkádiai hangulatot árasztanak. Fűtött festőisége, a színes mázak felrakásának érzékeltes tapintható szépsége, sötétkékjei, barnái, zöldjei és a kivillanó fehérek, alakjainak megkapó közvetlensége felvetik a műfaj megújulásának valamennyi lehetőségét. Egyébként festményein hasonló nagyvonalúság uralkodik, kivágásai eredetiek, színei tüzesek.

A kerámia másik meglepetése Kalmár Magda. Faliképe telivér népi művészetből táplálkozó, de rafinált technikájú szép munka. A faldíszítő művészettel szorosan összefügg motívumgazdagsága. Jandric Iván stilizált kerámiáit egyszerűes humor hatja át. Kalmár Ferenc és Gyurcsi Lajos képviselik a szobrászatot. Gyurcsi a fafaragás klasszikus eszközével lírai módon fejezi ki magát. Kalmár rendkívül invenciózus hegesztett figuráin az áttört körplasztika ritmusos felületeit alkalmazza. Az idomacél, a vas és a terrakotta ötvözésével monumentális hatást ér el. Egyéni úton jár. A hegesztéses plasztika mindig új, játékos ötletei nem ragadják el, formaépítkezése átgondolt.

A végére hagytam három fiatal: Torok Sándort, Török Istvánt és Bíró Miklóst. Három különböző világ, bár mindhárman a szabad asszociációk titkát feszegetik. Legérettebb Torok Sándor narancs-okker-barna színben tartott pasztelljeinek félköreiben furcsa kozmikus világ bontakozik ki. A térbeli mozgás önmagában érdekli. Szabályos ritmusban kíséri meleg színeivel a képzeletbeli tájak emlékét. Nem restell álmának hegyfokára felhágni, hogy körülnézzen az ember nem látta tájon. Feloldást éppen az előadásmód kiegyensúlyozottsága, emberi léptéke segítségével ad. Török István fiatal lány figurájának feje köré eleven sisakot szerkesztett gépalkatrészekből, magasfeszültségű áramkörből. Egy modern Bosch víziói ezek, amelyek a szó szoros értelmében villanyárammal telítik az élő szervezetet. Képeinek jelentése nem elég tisztázott. Valami egészen újszerűt akar különleges formában, de az előadásmód sem elég határozott. Bíró Miklós számtalan változatban festette meg a kerékpáron, motoron terhét cipelő, olykor tárgyakat, olykor társait magával hurcoló embert. Furcsa, különös figurák ezek — félig valódi, félig képzelt alakok. A fiatal művész kísérleteit egy méltatója „idegbomlott realizmusnak” nevezte.

Bačić Iлона szőnyege Océánia művészetének bűvöletében ugyancsak különös lények világába vezet el, a fejlett díszítő érzékkel feldolgozott élmény útján. A szabadkaiak fantáziája színesebb, de a látvány és az emlék ritkábban kerül végleges helyére a kompozíciókban, mint nálunk. Forrongóbb a légkör, sokrétűbb a stílári érdekklődés. A modern magyar festészet törekvéseivel összehasonlítva a jugoszláv művészet merészebben kísérletezi a formát, a miénkben viszont több a szerkesztőkészség és a műgond. Igaz, hogy a szabadkaiak gyakrabban bocsátják közvélemény elé munkáikat, s úgy tűnik, hevesebb viták között zajlik képzőművészeti életük is.

D. FEHÉR ZSUZSA